SUOMEN PERIMISTOIMISTOJEN LIITTO

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle koskien hallituksen esitystä eduskunnalle takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähköenergialaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi väliaikaiseksi lainsäädännöksi (HE 324/2022 vp)

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry (jäljempänä myös ”SPL”) kiittää asiantuntijalausunnon pyytämisestä.

Laki sähkölaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden tukemisesta

Esityksen mukaan sekä sähkönkulutuksen että sähkönhintojen arvioidaan olevan talvella kesäkuukausia korkeampia, jolloin pidennetyt maksuajat voivat tasata sähkölaskujen aiheuttamaa taloudellista rasitetta vuositasolla (s. 9). Tämänhetkinen tilanne ei vastaa olettamaa, jonka pohjalta lakia on valmisteltu. Asiakkaat ovat jo tehneet mahdolliset maksujärjestelyt vuoden 2022 talvikuukausien osalta ja talven 2023 osalta ei ole arvioitavissa suuria sähkölaskuja. Tammikuussa 2023 sähkön hinta on ollut keskimäärin enää vain 8,7 senttiä kilowattitunnilta (HS 2.2.23 s. A30). Ehdotettu laki onkin tarpeeton eikä vastaa vallitsevia olosuhteita.

Esityksen mukainen maksuajan pidennys tulisi myös antaa kaikille eli tällöin myös niille, jotka eivät ole lisämaksuajan tarpeessa. Yritysten osalta lisämaksuaikaa voidaan jopa käyttää halpana yrityslainana ja se voi kannustaa laskujen maksamatta jättämiseen niissäkin tapauksissa, kun maksuajan pidentämiseen ei olisi tarvetta. Lisämaksuajan antamiseen riittää esityksen mukaan pelkkä pyyntö eikä asiakkaan mahdollisen velkaantumisen kokonaistilannetta voida tässä yhteydessä arvioida. Kun maksun eräpäivä siirtyy pelkällä pyynnöllä kuukausia eikä saatavaa voi tällöin periä, voi se vähentää maksumoraalia maksaa laskut ajoissa riippumatta velallisen maksukyvystä.

SPL katsoo, että nykyinen perintälainsäädäntö mahdollistaa maksuvaikeuksissa olevien kuluttajien ja yritysten taloudelliset maksujärjestelyt eikä erilliseen yksittäiseen tilapäislakiin ole aihetta. Sähköyhtiöt myöntävät mittavia eräpäivien siirtämisiä ja muita maksujärjestelyjä jo nyt, olipa lasku erääntynyt tai ei. Mikäli sähköyhtiö ei ole tehnyt laskutuksen aikaisia eräpäivää edeltäviä maksujärjestelyjä tai velallinen ei ole niitä tällöin pyytänyt, tulevat maksujärjestelyneuvottelut kuvaan viimeistään perintävaiheessa. Perintälain 4 a §:n mukaisesti perinnässä ei voida kategorisesti kieltäytyä maksusuunnitelmien tekemisestä. Perinnässä velkojan tulee aina tapauskohtaisesti arvioida, voidaanko maksujärjestelyä pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisena, sekä pyrkiä mahdollisuuksien mukaan sovinnolliseen ratkaisuun. Maksusuunnitelmien tekeminen ja maksuajan pidennykset ovatkin yksi perintätoimistojen pääasiallisesta työstä.

Ehdotettu laki voi jopa vaikeuttaa tarkoituksenmukaisimman maksujärjestelyn tekemistä. Oikeusministeriö onkin tulevaisuuskatsaukseen tuonut esiin, että nopealla aikataululla tehdyt lainsäädäntöratkaisut yhä monimutkaistuvassa toiminta- ja sääntely-ympäristössä vaikeuttavat olennaisesti yhteiskunnan peruslainsäädännön pysymistä yhtenäisenä ja johdonmukaisena kokonaisuutena.

Esitykseen tehty täsmennys siitä, että maksuajan pidentäminen tulee tehdä ennen eräpäivää, on onnistunut ja ehdottoman tärkeä. On myös hyvä, että maksuajan pidennys koskee nyt alkuperäisestä esitysluonnoksesta poikkeavasti puolikkaan sijaan koko myyntiä koskevaa sähköenergialaskua, mutta esitys ei vieläkään ota huomioon sähkön myynnin ja siirron yhteislaskutusta. Sähköyhtiöiden laskutusjärjestelmät tuskin mahdollistavat sähköenergialaskun erottamista muusta yhteislaskusta eli eriyttämään sähkönmyyntilaskuja siirtolaskuista ja mahdollisesti myöskin eri sopimuksiin perustuvista lisäpalvelulaskuista. Jos asiakas pyytää lisämaksuaikaa, tämä voi tarkoittaa sitä, että myöskään muuta osaa laskusta ei voi vaatia maksettavaksi. Ottaen huomioon, että kaikki asiakkaat eivät pysty järkevään taloudenhoitoon, voi lisämaksuajasta aiheutua lopulta yllättävän suuri velkataakka. Esityksessä onkin tunnistettu, että *"osa maksuvaikeuksissa olevista kuluttajista voi myös toimia lyhytnäköisesti ja lykätä maksuja myöhemmäksi ilman suunnitelmaa laskun maksamisesta. Joissain tapauksissa maksuajan pidennys voi jopa johtaa ylimääräiseen maksuhäiriöön."* (s. 13). Esitys saattaa siis lisätä ylivelkaantumista.

Tämä taas voi johtaa sähkösopimuksen katkaisun kriteerien täyttymisen heti talven jälkeen. Tämä on mahdollista varsinkin, kun nykyisen kaltaisia laskutuksen aikaisia maksuvaraan ja kuukausittaisiin erämaksuihin perustuvia maksusuunnitelmia ei luultavasti pystytä tarjoamaan samanaikaisesti nyt ehdotetun lisämaksuajan kanssa. Kun saatavia ei lisämaksuajan jälkeen sitten pystytäkään maksamaan, siirtyvät ne perintään. Tähän päälle tulevat vielä mahdollisesti vuoden 2022 laskut, joihin on tehty perinnässä maksusuunnitelmia tai eräpäivän siirtoja ja jotka ovat mahdollisesti purkautuneet maksulaiminlyöntien vuoksi. Samoin päälle tulevat mahdollisesti vielä huhtikuun 2023 jälkeiset laskut. Jos näitä laskuja ei pystytä maksamaan, kasaantuvat nekin juuri siihen aikaan, kun pidennykset päättyvät.

Kun esitetty pyynnöstä tehtävä maksuajan pidennys koskee alkuperäisen puolikkaan laskun sijaan koko sähkön myyntilaskua, kasvavat esityksen sähköyhtiöille aiheutuneet taloudelliset vaikutukset. Sähköyhtiöille aiheutuvien taloudellisten vaikutusten pienentämiseksi ehdotetut maksuajat tulisi puolittaa, kun eräpäivän siirron kohteena oleva pääomamäärä on kaksinkertaistunut.

SPL:n jäsenyritykset suorittavat ammattimaista perintää ja näillä yrityksillä on vuosikymmenten kokemus kuluttajien ja yritysten erilaisesta maksukäyttäytymisestä eri taloudellisissa tilanteissa. Pitkän maksuajan antaminen ilman minkäänlaista suoritusvelvollisuutta ei läheskään kaikille sovi eikä rahaa pystytä pitkäjänteisesti säästämään. Kun maksusuunnitelmat yleensä tehdään sopivina kuukausierinä niin nyt kuluttaja-asiakas voisi olla maksamatta mitään jokaisen neljän laskun osalta neljään kuukauteen. Oletettavaa onkin, että perintään päätyy lisämaksuajan johdosta sellaisia asiakkaita, jotka tavanomaisilla maksutavoilla ja mahdollisilla maksujärjestelyillä eivät sinne olisi päätyneet tai joiden velkataakka olisi joka tapauksessa ollut muutoin vielä

paremmin hallittavissa. On myös mahdollista, että jotkut virheellisesti luulevat kuittaavansa myöhemmin sähköhyvityksellä avoinna olevat laskunsa tietämättä, ettei sähköhyvitys välttämättä edes kohdistu heidän velkaansa.

Lisäksi tilapäislaista aiheutuu kohtuuttomat kustannukset, joista myös perintätoimistot saavat osansa muun muassa erilaisina yhteydenottoina. Sen lisäksi muun muassa esityksen mukainen korkokäsittely edellyttää mahdollisesti it-muutoksia, jotta aineisto saadaan oikealla tavalla perintäjärjestelmään.

Laki takautuvasti maksettavasta sähköhyvityksestä

Sähkösopimukseen perustuvat laskut ovat useimmiten ns. kestovelkaa. Osa tästä saatavasta voi olla jo perinnässä. On myös mahdollista, että sähköhyvitys on suurempi kuin tulevat kaksi laskua, joihin sähköhyvitys tulisi kohdistaa.

Jos sähköhyvitystä ei pystytä kohdistamaan kahteen seuraavaan laskuun ja/tai aikaisempiin laskuihin, se voi kaiketi jäädä odottamaan vielä seuraavia laskuja, johon loppuosa voidaan kohdistaa. Laista pitäisi selvitä, milloin hyvitystä tulisi palauttaa asiakkaan tilille tämän pyynnöstä. Tämä on erityisen tärkeää, koska muutoin asiakkaat tulevat esittämään monia erilaisia vaatimuksia ja tulkintoja asiasta ja käytännöt tulevat poikkeamaan eri yhtiöissä.

Asiakkaat tulevat varmasti myös sekä laskutus- että perintävaiheessa riitauttamaan velkaansa sillä perusteella, että asiakkaat katsovat velkomuksen olevan aiheeton vetoamalla virheelliseen/puutteelliseen sähköhyvitykseen. Laissa tulisi olla säännös siitä, että vaikka loppukäyttäjä olisi vaatinut sähköhyvitykseen liittyvän virheen korjausta, se ei estä perimästä sähkölaskuja normaalisti. Toisin sanoen sääntelyn selkeyden vuoksi säännöskohtaisiin perusteluihin tulee täsmentää, että asiakkaan tulisi maksaa lasku, vaikka hän olisi esittänyt sen osaa koskevan ja myöhemmin ratkaistavan hyvitysväitteen. Vaikka siis hyvitys tulee lain mukaan tehtäväksi laskuille, se ei tarkoita, että itse lasku voisi olla riidanalainen sähköhyvityksen käsittelystä riippuen. Ilman täsmennystä, sähköhyvityksestäkin koituu perintätoimistoille paljon työtä ja kustannuksia. Samoin sähköyhtiöiltä jää tällaisten riitautusten vuoksi entistä enemmän saatavia saamatta tai ne saavat ne huomattavalla viiveellä.

Helsingissä 6. päivänä helmikuuta 2023

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry